

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 11 februari 1915, kl. 3.30 e. m.

Utlåtande, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Enligt § 4 i den för bankoutskottet gällande instruktion har utskottet att undersöka och granska riksbankens tillstånd och huru densamma styrd och förvaltd blivit, och bör utskottet därvid med synnerlig uppmärksamhet följa de fullmäktiges åtgärder, som avse metalliska kassans upprätthållande samt myntutväxlingens fortgång och bestånd. Sedan utskottet numera fullgjort detta uppdrag, får utskottet avgiva berättelse över den verkställda granskningen.

För granskningens verkställande har utskottet tagit del av *dels* fullmäktiges i riksbanken allmänna och särskilda protokoll för tiden från och med den 15 januari 1914, intill vilken dag ansvarsfrihet beviljats för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder, och till början av innevarande års riksdag, *dels* de av vederbörande revisorer avgivna berättelser om verkställd granskning av riksbankens såväl huvudkontors som samtliga avdelningskontors i orterna förvaltning under år 1913, *dels* ock fullmäktiges med utskottets memorial nr 1 till riksdagen överlämnade berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning år 1914, ävensom de av styrelserna för riksbankens avdelningskontor i avseende å dessa kontors förvaltning under samma år lämnade redogörelser.

I fråga om metalliska kassans ställning, sedelutgivningen, in- och utlåningsrörelsen ävensom övrig verksamhet vid riksbankens huvud- och avdelningskontor samt vid Tumba bruk tillåter sig utskottet att för

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 8 saml. 3 häft. (Nr 3—4.)

en närmare kännedom om hithörande förhållanden hänvisa till de utförliga sifferredogörelser, som lämnats i de berättelser, vilka avgivits av riksdagens revisorer och riksbankens fullmäktige, liksom i utskottets förut till riksdagen avlätna memorial nr 1.

Å sin utlånings- och övriga rörelse under år 1914 har riksbanken erhållit en vinst av kr. 8,761,891:66, nämligen:

	Å riksbankens egna kapital.		Å avbetalningslånefonden.		Summa vinst år 1914.		Summa vinst år 1913.	
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
Vid huvudkontoret	5,129,930	59	126,192	32	5,256,122	91	5,239,809	94
„ kontoret i Göteborg	539,582	43	99,374	50	638,956	93	511,905	85
„ „ „ Malmö	562,829	47	28,172	25	591,001	72	685,642	33
„ „ „ Falun	18,328	97	8,624	33	26,953	30	16,468	99
„ „ „ Gävle	104,057	32	5,774	87	109,832	19	237,337	51
„ „ „ Halmstad	33,460	71	14,204	21	47,664	92	47,531	04
„ „ „ Härnösand	57,342	47	12,414	64	69,757	11	92,713	61
„ „ „ Jönköping	52,968	30	28,264	59	81,232	89	81,157	51
„ „ „ Kalmar	39,289	14	12,168	28	51,457	42	55,839	61
„ „ „ Karlskrona	51,929	83	25,741	01	77,670	84	57,320	92
„ „ „ Karlstad	135,469	90	5,395	60	140,865	50	79,942	20
„ „ „ Kristianstad	46,222	26	9,477	76	55,700	02	66,115	74
„ „ „ Linköping	110,980	58	31,480	11	142,460	69	154,372	02
„ „ „ Luleå	69,585	60	39,956	04	109,541	64	58,158	11
„ „ „ Mariestad	51,786	61	6,635	87	58,422	48	114,164	43
„ „ „ Norrköping	172,281	21	17,356	86	189,638	07	127,997	47
„ „ „ Nyköping	195,558	75	6,216	69	201,775	44	140,655	83
„ „ „ Sundsvall	241,859	67	14,642	59	256,502	26	264,091	11
„ „ „ Umeå	91,715	85	20,173	85	111,889	70	98,735	64
„ „ „ Uppsala	194,254	34	23,989	87	218,244	21	184,390	71
„ „ „ Visby	24,103	46	24,941	96	49,045	42	72,748	64
„ „ „ Vänersborg	15,359	16	4,003	91	19,363	07	17,382	12
„ „ „ Västerås	43,622	32	2,982	38	46,604	70	54,481	63
„ „ „ Växjö	10,165	35	4,624	80	14,790	15	55,645	75
„ „ „ Örebro	137,247	72	9,863	26	147,110	98	261,062	48
„ „ „ Östersund	37,103	35	12,183	75	49,287	10	25,412	90
Kronor	8,167,035	36	594,856	30	8,761,891	66	8,801,084	09

1:o.

I den till utskottet hänvisade, av riksdagens revisorer den 30 november 1914 angivna berättelsen angående riksbanken hava revisorerna under § 38 anfört följande:

Ang. försäkring hos enskilt bolag av postförsändelser.

»Enligt avtal den 28 maj 1914 mellan riksbanken och försäkringsaktiebolaget Heimdall har detta bolag mot en årspremie av 2,000 kronor försäkrat samtliga från riksbankens kontor såväl i Stockholm som landsorten avgående förseglade och rekommenderade eller assurerade inhemska växel- och checkförsändelser till ett sammanlagt värde av en miljon kronor per dag, vilken summa är gränsen för det belopp, till vilket Heimdall på en och samma dag kan bli ersättnings-skyldigt.

Försäkringen gäller från och med det, att försändelse lämnat riksbankens kontor till och med det att försändelsen kommit adressaten till handa, och bestämmes i avtalet vidare, att försändelse av de försäkrade värdeföremålen skall ske genom statspost eller med sådana järnvägar och ångbåtar, som staten använder för postbefordran.

Försäkringen är löpande »en bloc», d. v. s. riksbanken fritages från varje skyldighet att till bolaget lämna uppgift å resp. försändelser. Endast i fall av skada å en värdeförsändelse skall uppgift lämnas å de förkomna värdehandlingarnas slag, serie etc.

När de enligt förenämnda avtal försäkrade värdeförsändelserna postbefordras, bli va de vid postbehandlingen antingen rekommenderade eller också assurerade för ett obetydligt värde, mycket understigande försändelsens värde.

Gällande poststadga innehåller uti § 26 mom. 2 bestämt förbud mot att beträffande assurerad inrikes försändelse angiva lägre värdebelopp än det som verkligen finnes i försändelsen inneslutet. Vidare föreskrives i § 29 mom. 4 av samma stadga, att inrikes brev, avsett att befordras såsom rekommenderat, icke må innehålla penningar, obligationer eller andra därmed jämförliga, i var mans hand gällande värdepapper till sammanlagt högre värde än 500 kronor.

Då riksbankens här tillämpade förfaringssätt alltså strider mot poststadgans föreskrifter, hava revisorerna ej kunnat underlåta att å förhållandet fästa uppmärksamhet.»

Utskottet har ansett sig böra inhämta fullmäktiges i riksbanken yttrande i ärendet och hava med anledning härav fullmäktige i skrivelse den 4 innevarande februari anfört följande:

Fullmäktige i riksbanken.

»Sedan riksdagens revisorer under § 38 i den till 1915 års lagtima riksdag angivna berättelsen angående riksbanken fäst uppmärksamheten å ett av riksbanken tillämpat förfaringssätt med avseende å försäkring hos enskilt bolag av vissa bankens postförsändelser, har bankoutskottet i skrivelse av den 29 sistlidna januari anhållit, att fullmäktige ville avgiva och till utskottet inkomma med yttrande i ärendet.

I anledning härav få fullmäktige meddela, att fullmäktige, efter att hava funnit det dittills brukliga sättet för handläggande av utav riksbanken diskonterade växlar i vissa avseenden mindre tillfredsställande, den 9 april 1914 fastställt nya föreskrifter rörande handläggningen av växlar. En följd av det förändrade handläggningssättet blev emellertid, att försändelserna med posten av inhemska växlar för

riksbanken, vilka dittills skett under rekommendation, eller, med hänsyn till försändelsernas vikt, under assurans för något mindre belopp, borde på något sätt försäkras.

Efter övervägande av lämpligaste sättet för en dylik försäkring och sedan försäkringsaktiebolaget Heimdall erbjudit sig att meddela sådan försäkring, avseende icke blott risken under själva postbefordringen utan även risken vid försändelsernas transporterande från de olika riksbankskontoren till vederbörande postanstalter, beslöto fullmäktige att med bolaget träffa avtal om försäkring av nu angivna innebörd att gälla under ett år från och med den 28 maj 1914 och mot en premie av 2,000 kronor.

Av en inom banken gjord jämförande beräkning över kostnaden för assurans i postverket och hos försäkringsaktiebolaget Heimdall av riksbankens växelförsändelser riksbankskontoren emellan under tiden 1 juni—31 december 1914 framgår, att kostnaden i förra fallet skulle uppgått till omkring 37,900 kronor och genom försäkringen i Heimdall utgjort omkring 1,170 kronor, vartill kommer vad som för försäkringens giltighet i rekommendations- och assuransavgifter erlagts till postverket eller omkring 1,620 kronor. Härvid är dock att märka, att i förenämnda summa 37,900 kronor icke ingår assuranskostnaden för växelförsändelser från riksbankskontoren till riksbankens inkasseringsombud i orterna, vilka försändelser äro inbegripna i den av Heimdall meddelade assuransen.

Upplysningsvis torde därjämte böra meddelas, att när riksbankens inhemska försändelser innehålla andra värdehandlingar eller värdeföremål än växlar, som kräva assurans, sådan alltid tages i postverket.»

Utskottet.

Med anledning av vad i detta ärende förekommit har utskottet vidare ansett sig böra erinra, att på grund av en utav riksdagens år 1910 församlade revisorer gjord framställning rörande enskilda försäkringsbolags försäkring av postbehandlade värdeförsändelser riksdagen i skrivelse den 31 maj 1911 till Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning *dels* i vad mån de i poststadgan förekommande bestämmelserna angående försäkring av värdeförsändelser borde omarbetas i syfte att för allmänheten bereda större frihet vid och ökad möjlighet till sådan försäkring, *dels ock* huruvida eller i vilken mån inom landet verksamma enskilda försäkringsinrättningar borde betagas rätten att meddela försäkring å postförsändelser.

Enligt vad utskottet inhämtat, har Kungl. Maj:t den 6 oktober 1911 anbefallt generalpoststyrelsen att verkställa berörda utredning samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag i ämnet, vartill utredningen kunde föranleda. Därefter har generalpoststyrelsen i skrivelse den 20 maj 1913 till försäkringsinspektionen, med hänsyn till sakens beskaffenhet och med anledning av en del inom styrelsen verkställda undersökningar, anhållit om det inspektionens yttrande i ämnet, som ansåges av förhållandena påkallat. Något sådant yttrande har, enligt meddelande från försäkringsinspektionen, ännu icke avgivits.

Den ifrågavarande av riksbanken vidtagna åtgärden synes icke stå i överensstämmelse med allmänna poststadgans föreskrifter rörande befordran av värdeförsändelser. Utskottet anser därför, att revisorerna ägt giltig anledning att å förhållandet fästa riksdagens uppmärksamhet.

Med hänsyn likväl till vad fullmäktige i ärendet anför även som därtill att fråga om ändring av poststadgans hithörande bestämmelser är beroende på Kungl. Maj:ts prövning, hemställer utskottet,

att riksdagen måtte låta bero vid vad i ärendet förekommit.

2:o.

I övrigt har utskottet i den av riksdagens revisorer avgivna berättelsen ej funnit några uttalanden, som påkalla särskilt yttrande från utskottets sida.

*Riksdagens
revisorers
berättelse.*

3:o.

Efter granskning av riksbankens räkenskaper för år 1913 hava riksdagens senast församlade revisorer i sin därom avgivna berättelse meddelat, att vid riksbankens förvaltning under den tid, granskningen omfattat, revisorerna, utöver vad i berättelsen särskilt omnämnts, ej funnit något att anmärka eller erinra, samt att de för sin del ansåge, att ansvarsfrihet borde fullmäktige beviljas.

*Ang. till-
styrkan av
ansvars-
frihet.*

De revisorer, som, valda av riksdagen, granskat avdelningskontorens i orterna förvaltning år 1913, hava likaledes i sina berättelser tillstyrkt ansvarsfrihet för kontorens styrelser, och enär utskottet vid den nu verkställda undersökningen och granskningen av riksbankens tillstånd och huru densamma styrd och förvaltd blivit, funnit, att fullmäktige med nit och omsorg handhaft sitt uppdrag, får utskottet hemställa,

att ansvarsfrihet må fullmäktige i riksbanken beviljas dels för förvaltningen under år 1913 av bankens såväl huvudkontor som samtliga avdelningskontor i orterna, dels ock för de beslut och åtgärder, som fin-

nas antecknade i fullmäktiges protokoll från och med den 15 januari 1914 till och med den 14 januari innevarande år.

Stockholm den 11 februari 1915.

På bankoutskottets vägnar:

I. VON STAPELMOHR.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

av första kammaren: herrar *von Stapelmohr, Hedenstierna, Ekman, Trapp, Hallin, Wickman, Gustafsson* och *Gelotte* samt

av andra kammaren: herrar friherre *Adelswärd, Söderberg* i Stockholm, *Kristensson, Söderberg* i Hobborn, *Carlson* i Herrljunga, *Sommelius, Jonsson* i Gumboda och *Lindvall*.
